

**^HİNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

**TABOR - POLONYA KARARI*
(2006)**

*(Çev.) Yrd. Doç. Dr. Emine KARACAOĞLU***

Tabor-Polonya davasında,

Daire olarak toplanan İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (Dördüncü Bölüm):

Sir Nicolas BRATZA, *Başkan,*

Bay J. CASADEVALL,

Bay G. BONELLO,

Bay M. PELLONPÄÄ,

Bay K. TRAJA,

Bay S. PAVLOVSKI,

Bay L. GARLICKI, *yargıçlar,*

ve Bay T. L. EARLY, *Yazı İşleri Müdürü*'nden oluşmuştur.

8 Haziran 2006 tarihinde gizli olarak müzakere ettikten sonra, son belirtilen tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* *Başvuru no. 12825/02, 27 Haziran 2006*

** MEF Üniversitesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
karacaoglu@mef.edu.tr

USUL

1. Dava, Polonya vatandaşı olan Bay Józef Tabor tarafından (“başvurucu”) 11 Ocak 2001 tarihinde İnsan Hakları ve Temel ve Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi’nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca Polonya Cumhuriyeti’ne karşı Mahkeme’ye başvuru (no. 12825/02) yapılmasından kaynaklanmıştır.

2. Kendisine adli yardım verilen başvurucu Kraków’da avukatlık yapan Bay Zbigniew Cichoń tarafından temsil edilmiştir. Polonya Hükümeti (“Hükümet”) kendi görevlileri Bay Krzysztof Drzewicki ve sonradan da Bay Jakub Wołasiwicz tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvurucu, Mahkeme’nin kendisine Yüksek Mahkeme’ye yapacağı temyiz başvurusunun hazırlanması ile bağlantılı olarak adli yardım verilmesini reddetmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

4. Başvuru Mahkeme’nin Dördüncü Bölümü’ne tahsis edilmiştir (Mahkeme İçtüzüğü’nün 52. maddesinin 1. fıkrası). Bu Bölüm içinde, davayı inceleyecek olan Daire (Sözleşme’nin 27. maddesinin 1. fıkrası) Mahkeme İçtüzüğü’nün 26. maddesinin 1. fıkrasının öngördüğü biçimde oluşturulmuştur.

5. 1 Kasım 2004 tarihinde Mahkeme, Bölümlerinin oluşumunu değiştirmiştir (Mahkeme İçtüzüğü’nün 25. maddesinin 1. fıkrası). Bu dava yeni oluşturulan Dördüncü Bölüme havale edilmiştir (Mahkeme İçtüzüğü’nün 52. maddesinin 1. fıkrası).

6. 24 Ocak 2006 tarihli bir kararla, Mahkeme başvuruyu kabul edilebilir ilan etmiştir.

OLGULAR

I. DAVANIN OLGULARI

7. Başvurucu Temmuz 1993’de “T.” Rafinerisinde bir bölümün yöneticisi olarak istihdam edilmiştir. 1993’ten 1997’ye kadar iş sözleşmesinin şartları birçok kez değiştirilmiştir. 30 Eylül 1997 tarihinde Rafineri başvurusunun sözleşmesinin sona erdiğini ihbar etmiştir.

8. 7 Ekim 1997 tarihinde, başvuru, sözleşmesinin hukuka aykırı olarak feshi gerekçesiyle, 19,273 Polonya Zlotisi tutarındaki tazminat talebiyle Rafineri aleyhine Katowice Bölge Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Başvuru aynı zamanda göreve iadesini istemiştir. Katowice Bölge Mahkemesi, 3 Aralık 1997 tarihli kararında kendisinin başvuru davasını incelemekle yetkili olmadığı kanaatine varmış ve dosyayı Katowice Bölge İş Mahkemesine göndermiştir.

9. 4 Aralık 1998 tarihli bir karar ile Katowice Bölge İş Mahkemesi iş sözleşmesinin hukuka aykırı olarak feshi nedeniyle rafinerinin başvurucuya 5,008.74 Polonya Zlotisi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Tazminat üç aylık ücrete karşılık gelmektedir. Mahkeme geri kalan talepleri reddetmiştir.

10. Yargılamanın tarafları ilk derece mahkemesinin kararını temyiz etmiştir. 18 Kasım 1999 tarihli bir kararla Katowice Bölge Mahkemesi temyiz başvurularını reddetmiştir.

11. 26 Kasım 1999 tarihinde, başvuru Katowice Bölge Mahkemesinden temyiz yargılamasına gitmek amacıyla adli yardıma hükmetmesini talep etmiştir. Başvuru sıkıntılı mali durumuna ve davalı şirket tarafından iş sözleşmesinin sona erdirilmesi nedeniyle 1997 Kasım'dan 1999 Mayıs'a kadar işsiz olduğu olgusuna atıfta bulunmuştur. Başvuru aynı zamanda Mayıs 1999'dan bu yana net 750 Polonya Zlotisi maaş aldığını belirtmiş ve işsiz kaldığı dönemi ve gelirlerini gösteren belgeleri sunmuştur. Aralık 1999'da Katowice Bölge Mahkemesinden hiçbir cevap alamamasının ardından başvuru, bizzat kendisi bir temyiz başvurusu yapmıştır.

12. 17 Ocak 2000 tarihli bir kararla Katowice Bölge Mahkemesi, yazılı gerekçe belirtmeksizin başvuru temyiz başvurusu yapmak amacıyla istediği adli yardım talebini reddetmiştir.

13. Aynı gün, Katowice Bölge Mahkemesi, başvuru temyiz başvurusunu, kanunen öngörüldüğü üzere bir avukat tarafından yapılmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

14. Başvuru bu kararlar aleyhine Yüksek Mahkeme'ye bir temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuru aynı zamanda süre geçtikten sonra bir temyiz başvurusu yapmak için geriye yürürlü olacak şekilde izin vermesini talep etmiştir. Başvuru ek olarak, temyizini hazırlamasında yardımcı olması için kendisine bir avukat tayin etmesini mahkemeden iste-

miştir. Başvurucu Bölge Mahkemesinin adli yardım talebini zamanında karara bağlayamadığını iddia etmiştir. Bu, başvurucuyu temyiz başvurusunu kendisinin yapması için zorlamıştır. Adli yardımın gerekçesiz reddi ile birleşen temyiz reddedilmesi gerçeği, menfaatlerinin korunmasını ve temyiz mahkemesine iddialarını tam anlamıyla sunulabilmesini imkansız hale getirmiştir.

15. 25 Mayıs 2000 tarihli kararı ile Yüksek Mahkeme başvurusunun temyiz reddi kararına karşı yaptığı itirazı reddetmiştir. Mahkeme yürürlükteki hukukun bir temyiz başvurusunun ancak bir avukat tarafından yapılabileceğini açıkça düzenlediğini belirtmiştir. Yüksek Mahkeme ayrıca, yürürlükteki yasal hükümlere göre Temyiz Mahkemesi'nin ara kararına karşı Yüksek Mahkeme'ye temyiz başvurusunun, ancak temyiz reddi kararına karşı yapılabilmesinin mümkün olduğunu belirterek, adli yardımın reddi ile ilgili olduğu için temyizi incelemeyi reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Adli Yardım

16. Polonya Medeni Usul Kanunu'nun 113. maddesinin 1. fıkrası, davanın taraflarından birisinin, gerekli masrafların kendisinin veya ailesinin yaşam standartlarında esaslı bir azalmaya yol açacağına dair bir beyanda bulunması şartıyla, davaya bakacak olan yetkili mahkemeden kendisine mahkeme masraflarının ödenmesini veya masraflardan muaf tutulmasını talep edebileceğini düzenlemektedir.

17. Kanununun 117. maddesine göre, mahkeme masraflarından muaf olan kişiler kendilerine adli yardım verilmesini talep edebilirler. Mahkeme bunun üzerine ilgili Bölge Barolar Birliğinden veya Hukuk Müşavirleri Bölge Odasından, davacının davası için bir avukat veya hukuk müşaviri görevlendirilmesini talep edecektir.

18. Polonya Medeni Usul Kanunu temyiz yargılamalarında zorunlu müdafî yardımı ilkesini düzenlemektedir. Medeni Usul Kanunu'nun, söz konusu dönemde yürürlükte olan 393² § 1 maddesi, temyiz bir avukat veya hukuk müşaviri tarafından yapılmasını gerektirmektedir.

19. Medeni Usul Kanunu'nun 393⁴ § 1 maddesi kapsamında, temyiz başvurusu, gerekçeli kararın ilgili tarafa tebliğ edildiği tarihten itibaren bir ay içerisinde söz konusu kararı veren mahkemeye yapılmak durumundadır. Bir avukat veya hukuk müşaviri tarafından yapılmayan temyiz başvuruları reddedilecektir.

B. Ara Kararların Temyizi

20. Polonya Medeni Usul Kanunu'nun 394. maddesi, yargılama tarafına, yargılamayı sonlandıran ilk derece mahkemesinin kararına karşı temyiz hakkını güvence altına almaktadır. Bu tip bir ara temyiz (*zazalenie*) bu hükümde belirtilen belli ara kararlara karşı da mümkündür. Bu tip kararlar ilk derece mahkemesi tarafından verildiğinde, mahkeme masraflarından muafiyetin reddi ve benzer şekilde adli yardımın reddi aleyhine temyiz mümkündür.

21. Yüksek Mahkeme, ikinci derece mahkemesi tarafından verilen adli yardıma ilişkin ara karara karşı, Yüksek Mahkeme'ye temyiz yolunun mevcut olmadığını birkaç kararında hükme bağlamıştır. Yüksek Mahkeme, Medeni Usul Kanunu'nun 394. maddesi kapsamında özel olarak temyizi mümkün olan ara kararlar listesinde adli yardıma ilişkin kararın açıkça, fakat bu kararların yalnızca ilk derece mahkemesi tarafından verilmesi koşuluyla belirtildiğini söylemiştir. Ayrıca, bu hükme göre davadaki işlemleri sonlandıran kararlara karşı da temyiz mümkündür. Öte yandan, mahkeme adli yardımın reddedilmesinin bu madde anlamında "davadaki işlemlerin durdurulması" olarak görülemeyeceğini; çünkü, bu nosyonun belli bir talebin esasının değerlendirilmesinde, belli bir unsur içerir kararlar bakımından saklı tutulmak zorunda olduğunu not etmiştir. Adli yardım hususlarına ilişkin kararlar bu tip unsurları içermemekteydi. Bunlar 394. maddede listelenen iki temel kategorinin hiçbirisinin içinde girmediği için, tek olası sonuç bu kararlara karşı herhangi bir temyizin mümkün olmadığıdır (II CZ 9/97, 21 Şubat 1997, yayımlanmamış; I CZ 27/97, 4 Nisan 1997, OSNC 1997, No. 9, kalem 120; I CZ 14/97, 8 April 1997, OSN 1997 No. 9, kalem 120).

C. Ara Kararların Yazılı Gerekçeleri

22. Medeni Usul Kanunu'nun 357. maddesine uygun olarak, ara kararların yazılı gerekçeleri mahkeme tarafından ancak bu tür bir karar aleyhine temyiz yolu açıksa hazırlanacaktır.

D. Süre Geçtikten Sonra Temyize Başvurma İzni

23. Kanun'un 169. maddesine uygun olarak, yargılamanın bir tarafı öngörülen süre dışında temyize gitmek için geçmişe dönük izin talebinde bulunabilir; temyiz başvurusu da, bu taleple eş zamanlı olarak sunulacaktır.

KARAR

I. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLALİ İDDİASI

24. Başvurucu, Yüksek Mahkeme'ye temyiz başvurusunu hazırlamasıyla bağlantılı olarak kendisine adli yardım verilmesini reddetmesinin Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında güvence altına alınan adil yargılama hakkını ihlal ettiğinden şikayet etmektedir; maddenin ilgili kısmına göre:

“Herkes, kişisel hak ve yükümlülükleri(nin) ... karara bağlanmasında, ... bir yargı yeri tarafından ... adil ... olarak yargılanma hakkına sahiptir.”

II. HÜKÜMET'İN İLK İTİRAZLARI

25. 4 Nisan 2006 tarihli mektuplarında, Hükümet başvurusunun iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürmüştür.

26. Hükümet, başvurusunun Bölge Mahkemesi'nin adli yardımı reddeden kararına karşı istinaf mahkemesine temyiz başvurusu yapma yolunun kendisine açık olduğunu iddia etmiştir. Hükümet, Medeni Usul Kanunu'nun 394. maddesi kapsamında, yüksek mahkemede temyizi mümkün olan ara kararlar arasında açıkça belirtildiği için adli yardımın reddinin ikinci derece mahkemesinde temyize tabi olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu böyle bir temyiz başvurusunda bulunmuş, fakat bu başvuruyu Yüksek Mahkeme'ye yaparak hata yapmıştır. Bu temyiz başvurusunu incelemekle yetkili olmayan

bir mahkemeye yaparak, başvuru davasıyla uğraşırken gerekli özeni göstermekte başarısız olmuştur.

27. Başvurucu Hükümet'in iddialarına karşı çıkmıştır.

28. Mahkeme, Mahkeme İçtüzüğü'nün 55. maddesine göre, herhangi bir kabul edilmezlik itirazının, niteliği ve koşullarının izin verdiği derecede, duruma göre İçtüzüğün 51. veya 54. maddesine göre sunulan başvurunun kabul edilebilirlik aşamasında davalı Sözleşmeci tarafça yazılı veya sözlü gözlem biçiminde ileri sürülebileceğini hatırlatır (bakınız *K. et T. - Finlandiya* [BD], no. 25702/94, § 145, ECHR 2001-VII ve *N.C. v. İtalya* [BD], no. 24952/94, § 44, ECHR 2002-X). Mevcut davada, kabul edilebilirlik aşamasında, 4 Eylül 2002 tarihinde sundukları yazılı gözlemlerinde, Hükümet, "kullanıma açık iç hukuk yollarının tüketilmesi ölçütüne referans [ile], Polonya Hükümeti'nin başvurunun Polonya hukuku tarafından öngörülen bütün yolları tüketmiş görüldüğünü söylediğini" belirtmiştir. 24 Ocak 2006 tarihli kabul edilebilirlik kararında, Mahkeme, *diğerler sunumları arasında*, Hükümet'in bu sunumunu da dikkate alarak davayı kabul edilebilir ilan etmiştir.

29. Mahkeme, 4 Nisan 2006 tarihli mektuplarında ileri sürülen iç hukuk yollarının tüketilmediği iddiasına dayanan kabul edilemezlik itirazının, 24 Ocak 2006 tarihli kararın kabul edilmesinden önce Hükümet tarafından yazılı sunumlarında ortaya konmadığını not eder. Başvurunun kabul edilebilirliği bakımından Mahkeme'nin kararından önce bütün ilk itirazlarını ileri sürme yükümlülüğünden Hükümeti kurtaran istisnai durumlar bulunmamaktadır (bakınız *Prokopovich - Rusya*, no. 58255/00, § 29, 18 Kasım 2004).

30. Sonuç olarak, Mahkeme Hükümet'in yargılamanın ilk aşamasında 4 Nisan 2006 tarihli yazılı gözlemlerinde belirtilen ilk itirazları ileri sürme hakkının olmadığını düşünmektedir. Hükümet'in itirazı bu nedenle reddedilmelidir.

A. Tarafların Sunumları

1. Hükümet'in Sunumları

31. Hükümet, medeni hak ve yükümlülüklerin karara bağlanması ile ilgili davalardaki hakkaniyet gereklerinin bir suç isnadının karara bağlan-

ması ile ilgili davalardaki hakkaniyet gerekleri ile mutlaka aynı olması gerekmediğini vurgulamıştır (*Dombo Beheer B.V. - Hollanda* 27 Ekim 1993 tarihli karar, § 32). Her ne kadar ceza yargılamalarına göre daha sınırlı ise de, 6. maddenin 1. fıkrası, ulusal mahkemelerde medeni yargılama amacıyla hukuki yardım almak isteyen kişiler açısından bir güvence sağlamaktadır. Öte yandan hukuki yardım sorunu, adil yargılanma hakkından ziyade, mahkemeye erişim hakkının bir unsuru olarak görülmelidir. Bu bağlamda, bir Devletin hukuk mahkemelerine etkili erişimi güvence altına alacağı yollar, Devletin takdir marjı içine girer (*Airey-İrlanda*, 9 Ekim 1979 tarihli karar, Series A no. 32, § 26).

32. Bundan başka, Hükümet, adli yardımın medeni davalarda sadece, bir kişinin davasını kendi başına etkili bir şekilde savunmadığı veya kanunun hukuki temsili zorunlu kıldığı durumlarda, bir mahkemeye erişim hakkını güvence altına almak için gerekli olduğunu iddia etmiştir. Fakat bu tür davalarda bile adli yardım bütün medeni yargılama çeşitleri ile bağlantılı olarak şart koşulmamaktadır. Bu nedenle, Mahkeme'nin medeni davalarla ilgili kararlarında açıkça belirtilen hak, 6. maddenin 3 (c) bendinde güvence altına alınan hak ile alan bakımından karşılaştırılmaz. Bu aynı zamanda, 6. maddenin 1. fıkrasında güvence altına alınan hakların her bir davanın özel olguları ve koşullarına referansla belirlenmek durumunda olması olgusundan da çıkarılabilir. Sonuç olarak, Hükümet, işe iade talebi ve bir sözleşmenin hukuka aykırı olarak feshedilmesi ile ilgili olan mevcut davadaki sorunların diğer, örneğin medeni hal ve aile ilişkilerini düzenleyen daha karmaşık davalardaki sorunlardan ayrılması gerektiğini ileri sürmüştür.

33. Böylece, Hükümet'in görüşüne göre, başvurucunun, temyiz yargılamasında kendisine adli yardım verilmesi talebinin reddedilmesinin, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında adil yargılanma gerekleri ile bağdaşmadığı yolundaki argümanı dayanaksızdır. Ceza davalarında açıkça adli yardım öngören Sözleşme'nin 6. maddesinin 3 (c) bendinin aksine, Sözleşme medeni davalarda bu tür bir hakkı güvence altına almamaktadır. Sonuç olarak, Devletin her medeni davada adli yardım sağlama yükümlülüğü bulunmamaktadır (*R.D. - Polonya*, no. 29692/96 ve 34612/97, § 44, 18 Aralık 2001).

34. Hükümet Polonya hukukunun temyiz yargılamalarında yasal temsili zorunlu hale getirdiğini kabul etmiştir. Mahkemeler her bir davada, davanın

koşullarını göz önünde tutarak, adli yardımın gerçekten gerekli olup olmadığını değerlendirme hakkına sahiptir. Mevcut davada, başvuru kendi seçtiği bir avukatı atayabileceği ve böyle bir başvuruyu, kanunun öngördüğü şekilde “bir avukat tarafından açılmış ve imzalanmış” olarak yapabileceği için, verilen ret kararı başvurucuyu temyize gitmekten alıkoymuş değildir. Başvurucunun bu fırsatı değerlendirmemiş olmasının suçu, Hükümet’in görüşüne göre, ulusal makamlara yüklenemez.

2. Başvurucunun Sunumları

35. Başvurucu aynı görüşte değildir. İç hukuka göre kendi davasında bir temyiz mümkün olduğunu ve kullanımına sunulan bütün yasal yolları izleme niyetini taşıdığını vurgulamıştır. Başvurucu kendi seçtiği bir avukat tayin etmediğini kabul etmiş; fakat yasal ücretleri ödeyecek yeterli araçlara sahip olmadığı açıklamasını yapmıştır. Mali kaynaklarının yetersizliği nedeniyle Katowice Bölge Mahkemesinden temyiz yargılamasını yürütme amacıyla kendisine adli yardım vermesini talep etmiştir. 26 Kasım 1999 tarihinde mahkemeye sunduğu talepte, başvuru mali durumunu ayrıntılı olarak açıklamıştır ve Kasım 1997’den Mayıs 1999’a kadar işsiz olduğu olgusuna özellikle dikkat çekmiştir.

36. Başvurucu ayrıca Katowice Bölge Mahkemesinin kararında hiçbir gerekçe belirtmeksizin temyiz yargılaması amacıyla kendisine adli yardım verilmesini reddettiğini ileri sürmüştür; özellikle başvuru hukuki temsil masraflarını üstlenebilecek yeterlilikte olduğunu gösterilmemiştir. Başvurucu ret kararının bu nedenle keyfi olduğunu iddia etmiştir.

37. Başvurucu ek olarak, Bölge Mahkemesinin kararının, öngörülen temyiz başvurusu yapma süresinden bir ay sonra 17 Ocak 2000 tarihinde verildiğini kanıtlamıştır. Bu, başvurucuya zamanında bir temyiz başvurusu yapmasına olanak verecek kendi seçeceği bir hukuki yardımcı için gerçekçi herhangi bir fırsat bırakmamıştır.

38. Sonuç olarak, başvuru, temyiz prosedürü alt mahkemeler tarafından icra edilen usuli eksikliklerin düzeltilmesi için oluşturulduğundan, Bölge Mahkemesinin daha da kabul edilemez olan davranışının özenden yoksun olduğunu ileri sürmüştür.

B. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

39. Mahkeme, medeni yargılamalardaki uyuşmazlıklar (*contestations*) bakımından Sözleşme kapsamında adli yardım sağlama yükümlülüğü bulunmadığını, çünkü ceza yargılamalarından karşılıksız adli yardım hakkını belli şartlarda güvence altına alan 6. maddenin 3 (c) bendinin ifadesi ile adli yardıma hiçbir yollama yapmayan 1. fıkrasının ifadesi arasında açık bir ayırım olduğunu başından işaret eder (*Del Sol - Fransa*, no. 46800/99, § 20, ECHR 2002-II). Öte yandan, Mahkeme Sözleşme'nin pratik ve etkili hakları güvence altına almayı amaçladığını hatırlatır. Bu, demokratik toplumda öncelikli bir yere sahip adil yargılanma hakkı göz önüne alınacak olursa, mahkemeye erişim hakkı açısından özellikle geçerlidir (bakınız *Airey-İrlanda*, 9 Ekim 1979 tarihli karar, Series A no. 32, § 24). Bir davacının davasını mahkeme önünde etkili bir şekilde sunma şansının reddedilmemesi, ceza yargılamalarından olduğu gibi medeni yargılamalarda da adil yargılanma kavramının merkezidir (*ibid.*; aynı zamanda diğer örnekler arasında bakınız *Steel ve Morris - Birleşik Krallık*, no. 68416/01, § 59, ECHR 2005-...).

40. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı mutlak değildir ve meşru bir amaç izlemeleri ve orantılı olmaları kaydıyla sınırlamalara tabi olabilir. Dolayısıyla, *diğer nedenler arasında*, davacının mali durumuna veya yargılamanın başarılı olma ihtimali gibi nedenlere dayanılarak, adli yardım verilmesine sınırlama getirilmesi kabul edilebilir (yukarıda belirtilen *Steel ve Morris - Birleşik Krallık*, § 62).

Ek olarak, iç hukukta izin verilen sınırlamaların Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen mahkemeye erişim hakkı ile bağdaşır bağdaşmadığı, söz konusu yargılamanın özel niteliklerine bağlıdır ve bir temyiz hukuku noktalarda kabul edilebilirlik şartları olağan bir temyize göre daha sıkı olabileceğinden dolayı, iç hukuk sisteminin kurallarına göre yürütülen tüm yargılamayı ve yüksek mahkeme tarafından bu yargılamada oynanan rolü göz önünde tutmak gereklidir (*Delcourt - Belçika*, 17 Ocak 1970 tarihli karar, Series A no. 11, s. 15, § 26). Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini nasıl yerine getirecekleri kararını vermek Sözleşmeciler Devletlere aittir. Mahkeme belli bir davada iç hukuk makamları tarafından seçilen yöntemlerin Sözleşme ile bağdaşır olduğuna bizzat ikna olmalıdır.

41. Bu bağlamda, Mahkeme ilk olarak Polonya'daki Medeni Usul Kanunu'nun bir medeni yargılama tarafının ikinci derece mahkemesi tarafından verilen bir karara karşı yapacağı temyiz hazırlanmasında bir avukat veya hukuk müşavirinden yardım alınmasını gerekli kıldığını ve yasal temsil olmaksızın davanın tarafınca tarafından hazırlanan bu temyiz mahkeme tarafından reddedileceğini belirler (bakınız yukarıda §§ 20-21).

42. Mahkeme, temyize gitmek isteyen kişinin temyiz mahkemesinde yetkili bir avukat tarafından temsil edilmesi gerekliliğinin, en yüksek mahkeme olarak temyizi hukuki noktalardan incelediği için, Yüksek Mahkeme'nin nitelikleriyle açıkça bağdaşabilir olan böyle bir gerekliliğin tek başına 6. maddeye aykırı olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir. Bu gereklilik iç hukuk mahkemelerine temyiz yargılaması başlatmak isteyen bir kişiye karşılıksız adli yardım verme mutlak yükümlülüğü getirdiği şekilde görülemez. Öte yandan, 6. maddenin itiraz veya temyiz mahkemelerine uygulanma usulü söz konusu yargılamanın özel niteliklerine bağlıyken, bu türden mahkemeler kuran bir Devletin, hukuka uymakla yükümlü kişilere 6. maddede yer alan adil yargılanma güvencelerinden bu mahkemelerde yararlanmasını sağlamasının gerekli olduğuna hiç şüphe yoktur (örneğin bakınız, *Vacher-Fransa*, 17 Aralık 1996 tarihli karar, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-VI, s. 2148-49, §§ 24 ve 28).

43. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, Devlet ayrıca, 6. maddede güvence altına alınan hakların gerçek ve etkili kullanımını bu kişiler bakımından sağlamak için özen göstermelidir (*R.D. - Polonya*, no. 29692/96 ve 34612/97, § 44, 18 Aralık 2001).

44. Mahkeme bu bağlamda, mevcut davada Katowice Bölge Mahkemesi'nin herhangi bir gerekçe belirtmeksizin temyiz yargılamalarında yasal temsil amacıyla başvurucuya adli yardım verilmesini reddettiğini not eder. Mahkeme, usul hukukunun yürürlükteki hükümlerine göre Bölge Mahkemesi'nin bu tür bir ret kararı için herhangi bir gerekçe göstermekle yükümlü olmadığını farkındadır.

45. Öte yandan, bu kararın yazılı gerekçelerinin yokluğunda, Bölge Mahkemesi'nin davanın koşullarında adli yardım verilmesinin haklı olmadığını düşünmesinin nedenlerini anlamak Mahkeme açısından zordur. Avrupa Mahkemesi ayrıca, adli yardım kararının, yürürlükteki hukuka göre, dava

tarafının mali durumuna ve dava masraflarını ödeyebilme gücüne bağlı olduğunu not eder (bakınız yukarıda § 16). Mahkeme bu bağlamda davanın, başvuruçunun eski işverenine karşı işinin hukuka aykırı olarak sona erdirilmesi nedeniyle tazminat talebiyle ilgili olduğunu belirtir. Başvuruçucu aynı zamanda işine iadesini de talep etmiştir. Başvuruçucu talebini desteklemek amacıyla Bölge Mahkeme önünde Kasım 1997'den Mayıs 1999'a kadar işsiz olduğunu ileri sürmüştür. Avrupa Mahkemesi hakkaniyet ilkesinin mahkemenin başvuruçunun talebini reddederken gerekçe göstermesini gerektirdiğini düşünmektedir.

46. Son olarak, Mahkeme Katowice Bölge Mahkemesi'nin başvuruçunun adli yardımını reddeden kararının 17 Ocak 2000 tarihinde verildiğini saptar. Mahkeme bu tarihin temyize gidilmesi için öngörülen sürenin bitmesinden bir ay sonraki bir tarih olduğunu vurgular. Mesleki hukuki temsilin zorunlu olduğu hatırlanırsa, bariz nedenlerle, bu, başvuruçuya bir temyiz başvurusu yapmak bakımından kendi seçeceği bir hukuki yardım aramak ve davasını Yüksek Mahkeme'ye götürmek için gerçekçi hiçbir fırsat bırakmamıştır. Mahkeme bu nedenle ilgili mahkemelerin başvuruçunun adli yardım talebini ele alma biçiminin özen gerekliliği ile bağdaşmadığı görüşündedir.

47. Sonuç olarak, davanın koşulları bir bütün olarak ele alındığında, Mahkeme Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği görüşündedir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

48. Sözleşme'nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme, Sözleşmenin veya Protokollerin ihlal edildiğini tespit ederse, ve ilgili Sözleşmecî Devletin iç hukuku bu ihlali ancak kısmen giderme imkanı veriyorsa, Mahkeme gerekli görürse zarara uğrayan tarafa adil bir karşılık verilmesine hükmeder...”

A. Zarar

49. Başvuruçucu maddi ve 956,728 Polonya Zlotisi miktarında manevi tazminat talep etmiştir.

50. Hükümet, başvurunun iddia ettiği maddi zarar bakımından, maruz kaldığı gerçek kayıplarını gösterecek herhangi bir kanıt ortaya koyamadığını ileri sürmüştür. Manevi zarar bakımından, Hükümet başvuru tarafından talep edilen miktarın aşırı olduğunu belirtmiştir.

51. Mahkeme maddi zarar bakımından, başvurunun taleplerinin tam anlamıyla doğrulanmadığı görüşündedir. Öte yandan, Mahkeme başvurunun, sadece ihlal bulgusu ile yeterince tazmin edilemeyecek manevi zarardan muzdarip olduğunu kabul eder. Hakkaniyet temelinde değerlendirmesini yaparak ve davanın koşullarını dikkate alarak, Mahkeme başvurucuya bu başlık altında 2.000 AVRO tazminat ödenmesine hükmeder.

B. Ücretler ve Masraflar

52. Davasının sunulması ile bağlantılı olarak Avrupa Konseyinden adli yardım alan başvuru, Mahkeme'deki yargılamalarda yapılan ücret ve masraflardan dolayı 20,000 Polonya Zlotisi talep etmiştir.

53. Hükümet bu miktarın aşırı olduğu görüşündedir. Mahkeme'den eğer yapılmışsa, sadece gerçekten ve zorunlu olarak yapılan ve miktar olarak makul olan söz konusu ücret ve masraflar bakımından ödemeye hükmetmesini istemişlerdir.

54. Mahkeme, Avrupa Konseyinden adli yardım yoluyla alınan 685 AVRO'nun düşülmesiyle, Avrupa Mahkeme'sindeki yargılamada yapılan ücret ve masraflar bakımından 1,000 AVRO'luk bir miktarın ödenmesinin makul olduğunu düşünmektedir.

C. Gecikme Faizi

55. Mahkeme gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankasının, yüzde üç eklenmiş marjinal borç faiz oranına dayanmasının uygun olduğunu düşünmektedir.

BU NEDENLERLE, MAHKEME OYBİRLİĞİ İLE

1. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlalinin bulunduğuna karar verir;

2. Davalı Devlet'in:

(a) Sözleşmenin 44. maddenin (2) fıkrasına göre kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihinde uygulanabilir oranlar üzerinden davalı Devlet'in para birimine çevrilerek başvurucuya aşağıdaki miktarları ödemesine:

- (i) manevi zararlar bakımından 2,000AVRO (iki bin avro);
- (ii) ücretler ve masraflar bakımından, Avrupa Konseyinden adli yardım yoluyla alınan 685 AVRO'nun (altı yüz seksen beş avro) düşülmesiyle, 1,000 Avro (bir avro);
- (iii) yukarıdaki miktarlara eklenebilecek herhangi bir vergiyi;

(b) yukarıda belirtilen üç ayın sona ermesinden ödeme tarihine kadar yukarıdaki miktarlara, gecikme süresince Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal borç faiz oranına yüzde üç eklenmiş basit faizin uygulanmasına;

karar verir;

3. Başvurucunun adil karşılık taleplerinin geri kalanını *reddeder*.

Mahkeme İchtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkralarına uygun olarak İngilizce olarak hazırlanmış ve 27 Haziran 2006 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

T.L. EARLY
Kayıt Müdürü

Nicolas BRATZA
Başkan